

ANTONI VAQUER ALOY, ESTEVE BOSCH CAPDEVILA I MARÍA PAZ SÁNCHEZ GONZÁLEZ (COORD.), *DERECHO EUROPEO DE CONTRATOS. LIBROS II Y IV DEL MARCO COMÚN DE REFERENCIA*, VOL. I I II, BARCELONA, ATELIER, 2012

És conegut que el punt de partida de la revisió del dret contractual europeu és la comunicació de la Comissió de l'any 2001, que va ser seguida pel Pla d'Acció de l'any 2003 per a una major coherència en la legislació i a partir del qual es va començar a gestar el Projecte de marc comú de referència (*Draft Common Frame of Reference*, DCFR), la redacció del qual es va encarregar a la xarxa d'investigadors CoPECL (fonamentalment, l'Study Group i l'Acquis Group). Segons el Pla d'Acció esmentat, el DCFR havia de servir principalment a la consecució de la millora de la legislació comunitària i només en un segon moment es podria plantejar si podia ser la base per a elaborar un instrument opcional. L'objectiu del DCFR era triple: establir principis fonamentals del dret de contractes, definir els termes jurídics que requerien precisió i redactar normes susceptibles de ser utilitzades en tots els estats membres.

El DCFR va ser lliurat a la Comissió al final de l'any 2007 i es va donar a conèixer públicament per primer cop l'any 2008 (*interim edition*). El text va ser objecte d'una revisió que va fer al llarg de l'any 2010 un grup d'experts, però encara va caldre el *Llibre verd sobre opcions per a avançar cap a un dret contractual europeu per a consumidors i empreses*, abans de decidir la seva naturalesa i el seu àmbit d'aplicació material. El resultat va ser la Proposta de reglament sobre un dret comú europeu de la compravenda (CESL), en forma d'instrument opcional i que, en matèria de protecció dels consumidors, és un text molt més ambiciós que la promulgada recentment Directiva 2011/83, sobre drets dels consumidors, que s'ha anat tramitant paral·lelament i a una altra velocitat. Això no obstant, la finalitat de l'instrument opcional ja no és harmonitzar, sinó complementar els drets nacionals.

El llibre que ara es recensionaria analitza dos dels deu llibres del DCFR, en concret els llibres segon (contractes i actes jurídics) i quart (contractes en especial), tot contrastant aquesta regulació amb la que proporciona el dret espanyol en el seu sentit més ampli (inclou els ordenaments autonòmics, el Codi civil espanyol, les seves propostes de reforma i, evidentment, el dret de consum). Hauria estat un encert incorporar el comentari al llibre tercer del DCFR (obligacions), per la seva gran connexió amb el llibre segon i perquè, malgrat que el seu contingut és més conegut perquè prové en part dels Principis de dret europeu dels contractes (PECL) («Introducció», vol. I, p. 72), no abundin els estudis comparats d'aquesta regulació amb el nostre ordenament. Caldria afegir, d'altra banda, que també molts preceptes del llibre segon del DCFR tenen el mateix origen. S'ha d'entendre, però, que la disponibilitat de recursos humans i materials és limitada.

S'han dedicat a aquesta tasca més de dues mil cinc-cents pàgines, repartides en dos volums d'extensió desigual. Podrien haver estat moltíssimes més si es té en comp-

te que la lletra d'impressió és més petita del que és habitual (10 punts). Els comentaris presenten una estructura similar: són exegètics en l'anàlisi article per article del DCFR, sense estalviar les remissions internes, i conclouen la compatibilitat d'aquest amb el dret espanyol, tot assenyalant si la previsió continguda en el *soft law* té cabuda en el nostre ordenament o si, al contrari, no existeix un terme de comparació, però eventualment es té en compte en els ordenaments autonòmics i en les propostes de reforma, i amb quin abast. Tant en un cas com en l'altre, els comentaris compendien l'essència d'allò que, segons el parer dels autors, convé remarcar, sense abusar del debat doctrinal —en el nostre o d'altres països— i tot procurant subratllar el rol de la jurisprudència espanyola, que en alguns comentaris se cita de manera abundant.

L'excepció a aquesta manera de fer és la contribució d'un historiador del dret que precedeix els comentaris de la part C del llibre quart i que, a propòsit de la regulació del contracte de serveis, explica de forma detallada i molt exhaustiva l'evolució d'aquesta matèria des del dret romà fins a les codificacions europees. És una contribució dissonant en una obra d'aquestes característiques, però el cabal d'informació que aporta i la finesa amb què aborda un tema tan rematadament complicat fan que mereixi ser-hi inclosa per a la il·lustració de la civilística actual. Cal celebrar també que els comentaris de la part E del llibre quart, sobre el contracte d'agència comercial, franquícia i distribució, hagin anat a càrrec d'una especialista en dret mercantil. La resta d'autors són civilistes, amb una trajectòria universitària coneguda i, per a molts, consolidada, i tots, que són un total de disset, provenen de les universitats de Lleida (ara alguns són a la Universitat Pompeu Fabra i d'altres, a la de Barcelona), Rovira i Virgili (Tarragona) i Cadis, com els mateixos editors de l'obra, que han tingut l'encert de coordinar-los eficaçment.

El DCFR ha quedat políticament desplaçat per la Normativa comú de compravenda europea (*Common European Sales Law*, CESL), que, tot i que de moment és només una proposta, és el text que oficialment ha adoptat la Comissió Europea. L'adopció de la CESL es va produir en uns moments en què la redacció d'aquests comentaris ja estava molt avançada, però, malgrat això, els autors han pogut incorporar i comentar els canvis que aquest text conté respecte del seu model, això és, el DCFR. Naturalment, els autors no han menystingut els comentaris ja fets a les normes del DCFR que la CESL elimina (gran part del llibre quart del DCFR). És l'opció natural si es té en compte que llur pretensió no és només estudiar la major o menor convergència del DCFR i la CESL amb els ordenaments nacionals, i en especial el dret espanyol, sinó també posar de manifest fins a quin punt les normes del DCFR (estiguin o no incorporades en la CESL) presenten unes opcions de política legislativa dignes de ser seguides en el nostre país, via interpretació o via reforma del dret. No hi ha res a objectar a aquest exercici acadèmic, digne de la major consideració i de tots els elogis. L'altra pretensió dels autors és *espanyolitzar* el dret europeu («Introducció», vol. 1, p. 73), i en aquest punt no puc fer altra cosa que rendir-me davant el seu optimisme. És evident que alemanys, britànics i francesos... «ils vont en tête», i l'ex-

periència demostra que en castellà pràcticament no ens llegeixen. És, tanmateix, una aspiració legítima si es té en compte que un treball d'aquestes característiques ningú no l'ha fet abans en el nostre país. *Chapeau*, doncs, per la iniciativa i per tot el treball esmerçat en la preparació d'aquesta obra ingent.

En aquest breu espai no és possible ressenyar aspectes particulars de cada comentari, alguns molt valuosos per la visió crítica que incorporen, d'altres menys reeixits pel seu caràcter merament descriptiu. Sí que cal assenyalar la remarcable tasca de traducció al castellà de les normes contingudes en els esmentats llibres segon i quart, que, com tot el DCFR, han estat originalment escrits en anglès. La traducció d'aquesta petita part (no tan petita si s'observa que equival a la traducció de gairebé sis-cents preceptes) constitueix un avançament de la traducció completa de tot el text, en la qual des de fa temps està treballant un nodrit grup de professors de diverses universitats espanyoles. La traducció al castellà dels llibres segon i quart del DCFR ha respectat l'estil original barroc i torturat (p. ex., reiteració de paraules que sovint podria haver-se evitat amb l'ús d'un pronom; despropòsit que assenyalen alguns autors en les p. 1416-1417) i els traductors no s'han permès la llicència d'adaptar-lo al llenguatge castellà normalment escrit o parlat. El resultat és poc estètic, però respecta la intenció del redactor original. Aquesta rigidesa lingüística té l'avantatge que evita el risc de tergiversar inadvertidament el sentit originari d'unes normes que, deliberadament, adopten un llenguatge jurídic més aviat neutral, això és, privat de les connotacions que les expressions poden tenir en l'idioma original en què s'expressa el legislador nacional i que, addicionalment, tracten d'evitar qualsevol ambigüitat. Si de vegades costa entendre la redacció, no és pas culpa del traductor! Convido el lector a llegir l'article II-105 DCFR, per a posar només un exemple. En qualsevol cas, és meritori l'esforç dels autors per aclarir el sentit d'alguns termes de difícil traducció al castellà. Així, el contracte de serveis de *processing* s'ha traduït per contracte de serveis «de manteniment», tot advertint (p. 1231) que la paraula no esgota el sentit de l'original (que inclou la reparació, el manteniment i la neteja, IV.C-4:101 DCFR). Potser una alternativa hagués pogut ésser «contracte de treball sobre un bé», amb el benentès que es tracta d'un bé que ja existeix i, per tant, que el contracte no implica crear-ne un de nou.

Hauria contribuït a una millor presentació de l'obra l'especificació, en les primeres planes i juntament amb el nom dels autors, dels articles que cadascun d'ells comenta; ara només es poden llegir en la primera nota a peu de pàgina de cada comentari i en els respectius encapçalaments de l'interior. També haurien estat molt útils un llistat bibliogràfic final i un de les abreviatures emprades. Aquests detalls formals no poden menyscar una valoració global positiva d'una obra que, com ja s'ha dit, és ingent i pionera en aquest país. I, sobretot, molt valenta.

Esther Arroyo Amayuelas
Universitat de Barcelona